

BÀI 5. HỢP TÁC VỚI GIA ĐÌNH TRẺ KHUYẾT TẬT TRÍ TUỆ TRONG CAN THIỆP SỚM

MỤC TIÊU: Sau khi học xong bài này, học viên có thể:

- Giải thích rõ ràng vì sao nhà chuyên môn cần hợp tác với gia đình trẻ trong can thiệp sớm.
- Trình bày các cách thức nhà chuyên môn có thể hợp tác với gia đình trẻ.
- Có thái độ tôn trọng và hợp tác với cha mẹ và gia đình trẻ khuyết tật trí tuệ.

THỜI LƯỢNG: 150 phút

NỘI DUNG:

1. Tầm quan trọng của sự phối hợp giữa cha mẹ và giáo viên

Một trẻ sinh ra có thể được phát hiện KTTT ngay hoặc mãi sau này mới được phát hiện, trong trường hợp nào thì tin này cũng sẽ tác động và ảnh hưởng rất lớn tới phụ huynh cũng như toàn bộ các thành viên trong gia đình trẻ.

Làm việc và hỗ trợ trẻ trong tiến trình can thiệp sớm đòi hỏi các nhà chuyên môn không chỉ tiếp xúc và cộng tác trực tiếp với trẻ và phụ huynh mà là cộng tác với cả một hệ thống rộng – toàn bộ gia đình trẻ. Phụ huynh và trẻ đều chỉ là một trong số các thành viên trong gia đình.

Sự ra đời của trẻ khuyết tật trí tuệ có ảnh hưởng tới mọi thành viên trong gia đình, đồng thời mọi trẻ em, kể cả trẻ khuyết tật trí tuệ đều bị ảnh hưởng bởi gia đình.

Sự tham gia của cha mẹ và gia đình trẻ vào công tác can thiệp sớm không đơn thuần chỉ là việc tham gia vào cuộc họp bàn về kế hoạch giáo dục cá nhân cho đứa con khuyết tật trí tuệ. Sự tham gia phối hợp giữa gia đình và giáo viên là điều hết sức cần thiết để đạt được các mục tiêu đã đề ra trong kế hoạch giáo dục cá nhân, nhất là đối với các mục tiêu về kỹ năng tự chăm sóc và kỹ năng

sống trong môi trường gia đình và cộng đồng, nhất là ở trường học. Thách thức trong việc dạy trẻ những kỹ năng khác nhau là trẻ nhỏ bị khuyết tật trí tuệ có thể không vận dụng được những kỹ năng đã học vào những bối cảnh tại nhà hoặc tại cộng đồng. Cộng tác với cha mẹ là cần thiết để xác định những kỹ năng sẽ được sử dụng tại nhà và phương pháp dạy trẻ.

“Sự phối hợp giữa gia đình và giáo viên trong việc thực hiện kế hoạch can thiệp cá nhân - nội dung quan trọng trong công tác tư vấn phụ huynh”.

2. Hiểu phụ huynh và gia đình của trẻ khi bắt đầu thực hiện can thiệp sớm

Can thiệp sớm (CTS) được thực hiện với sự cộng tác chặt chẽ giữa các nhà chuyên môn và toàn bộ gia đình trẻ, đặc biệt là thành viên trực tiếp chăm sóc trẻ. Chính vì vậy trước khi thực hiện CTS cho trẻ cần hiểu rõ về gia đình của trẻ. Đây là điều kiện cần thiết để có thể CTS thành công.

2.1. Hiểu các đặc điểm của gia đình

2.1.1. Tìm hiểu về cấu trúc của gia đình

Công việc này không có gì khó khăn, chúng ta có thể quan sát và phỏng vấn thành viên của gia đình hoặc thu thập thông tin từ các bảng tự khai hoặc bảng đánh giá. Ở Việt Nam nhiều gia đình có ba hay nhiều thế hệ cùng sinh sống.

Hiểu cấu trúc gia đình trẻ sẽ cho ta hình dung được đầy đủ về cuộc sống chung của trẻ trong gia đình và những tác động đa chiều tới trẻ trong cuộc sống chung đó.

2.1.2. Tìm hiểu về chức năng của gia đình

Khi tìm hiểu về gia đình chúng ta cần lưu ý tới từng thành viên cụ thể, tìm hiểu vị trí, chức năng, vai trò và ảnh hưởng của họ tới các thành viên khác trong gia đình và toàn bộ gia đình.

Hầu hết các gia đình đều thực hiện các chức năng sau:

- Tái sản xuất con người
- Giáo dục con cái
- Kinh tế và bảo đảm sự tồn tại và phát triển của gia đình
- Thoả mãn các nhu cầu tâm lí của thành viên trong gia đình
- Chăm sóc sức khoẻ người già.

Chúng ta nên tìm hiểu một cách cụ thể như thành viên nào trong gia đình thực hiện chức năng gì và các chức năng của gia đình đó đã được thực hiện đầy đủ như thế nào.

Các gia đình tồn tại để phục vụ các nhu cầu cá nhân và nhu cầu tập thể của các thành viên gia đình. Việc tìm hiểu các chức năng gia đình là một cách để xác định cách thức các gia đình phục vụ các nhu cầu nói trên.

Các chức năng của gia đình không hề tách rời nhau. Một chức năng này có thể thúc đẩy các chức năng khác. Mặt khác, một chức năng có thể kìm hãm sự phát triển của chức năng khác, ví dụ như khó khăn kinh tế sẽ tác động tới những nhu cầu chăm sóc hàng ngày của gia đình.

Sự ra đời của một đứa trẻ KTTT thường dẫn đến những thay đổi trong việc thực hiện các chức năng của gia đình.

Tất cả các gia đình đều có nhu cầu đối với thu nhập và có cách sử dụng những khoản tiền đã kiếm được vào thực phẩm, quần áo, nhà cửa và các nhu cầu khác. Sự

hiện diện của một đứa trẻ KTTT có thể đưa đến những chi phí lớn. Gia đình phải mua những dụng cụ và tìm các dịch vụ đặc biệt cho trẻ KTTT như quần áo đặc biệt, các thiết bị ngồi thích hợp, các thiết bị vận động thích hợp như xe lăn, dụng cụ trợ thính, thuốc chống động kinh, các dịch vụ điều trị tâm lý, đi bệnh viện vv...

Các chi phí đi kèm với việc đáp ứng các nhu cầu của một thành viên trong gia đình có thể hạn chế nguồn kinh phí cho các thành viên khác. Dĩ nhiên ảnh hưởng kinh tế ở mỗi gia đình có trẻ KTTT sẽ khác nhau tùy vào đặc điểm và mức độ KTTT của đứa trẻ. Hầu hết trẻ KTTT dạng rất nặng, dạng nặng hoặc đa tật có nhiều các nhu cầu đặc biệt hơn và thường phải đi bác sĩ, phải dùng thuốc nhiều hơn. Cha mẹ và các thành viên khác trong gia đình có thể phải hy sinh những nhu cầu riêng của mình để có tiền chi trả cho các dịch vụ của đứa trẻ

KTTT. Cha mẹ có thể biết rằng đứa trẻ sẽ có tiến bộ khi được sử dụng các thiết bị đặc biệt nhưng lại không có tiền mua.

Các gợi ý giáo dục đối với các chức năng của gia đình

Các nhà sư phạm phải nhận biết tất cả các chức năng của gia đình. Có thể sẽ dễ dàng hơn nếu họ chỉ tập trung vào chức năng giáo dục và khuyến khích các bậc cha mẹ dành nhiều thời gian vào chức năng này. Cách tốt nhất để hỗ trợ đứa trẻ KTTT và gia đình là nhận biết rằng các gia đình phải thực hiện cùng lúc tất cả các chức năng và thông thường, hầu hết các gia đình không có đủ thời gian trong ngày để đáp ứng hợp lý cho mỗi chức năng. Cảm giác không có đủ thời gian để chú ý tới các nhu cầu trong gia đình thường liên hệ chặt chẽ với sự căng thẳng và cả mệt mỏi, chán nản của các bậc cha mẹ. Vì vậy, điểm đầu tiên cần nhớ là phải đảm bảo rằng chúng ta không đặt ra thêm các đòi hỏi với các gia đình.

Các kế hoạch giáo dục cá nhân có thể được xây dựng trên góc độ: những gì mà đứa trẻ học được sẽ góp phần thực hiện các chức năng của gia đình. Ví dụ một đứa trẻ có thể học để tự giải quyết các nhu cầu cá nhân và làm các việc vặt trong nhà như rửa bát, đổ rác, quét dọn nhà vv...

2.1.3. Tìm hiểu chu kì cuộc sống của gia đình trẻ KTTT

Hầu hết các gia đình đều trải qua các giai đoạn khác nhau. Mỗi giai đoạn gia đình có diễn biến và cách sống đặc thù khác nhau, chức năng và nhiệm vụ chung của cả gia đình cũng có thể biến đổi. Tùy từng gia đình khác nhau mà có những giai đoạn không giống nhau, không phải gia đình nào cũng đều trải qua tất cả các giai đoạn trên.

Hiểu về diễn biến các giai đoạn của gia đình trẻ sẽ giúp chúng ta hiểu sâu về những yếu tố tâm lí – giáo dục ảnh hưởng tới sự phát triển của trẻ, từ đó có thể đưa ra những hỗ trợ phù hợp và hiệu quả.

Có hai chiều hướng quan trọng trong đời sống gia đình mà các nhà sư phạm cần phải hiểu:

- Các giai đoạn trong vòng đời

- Các giai đoạn chuyển tiếp trong vòng đời

Các giai đoạn trong vòng đời:

Vòng đời của gia đình được miêu tả là một loạt các giai đoạn phát triển theo thời gian mà ở mỗi giai đoạn đó các chức năng của gia đình là tương đối ổn định. Có 6 giai đoạn đã được xác định:

- Sinh ra và thời thơ ấu
- Các năm học tiểu học
- Tuổi thanh thiếu niên
- Giai đoạn đầu của cuộc sống người lớn
- Tuổi trung niên
- Tuổi già

Mỗi giai đoạn của vòng đời gia đình sẽ chịu trách nhiệm thực hiện một số các nhiệm vụ. Bốn giai đoạn đầu tiên trong vòng đời có ý nghĩa quan trọng nhất đối với các nhà sư phạm vì chúng là những giai đoạn mà ở đó các gia đình và các nhà sư phạm liên hệ với nhau chặt chẽ nhất.

Các giai đoạn chuyển tiếp trong vòng đời:

Các giai đoạn chuyển tiếp là thời kỳ thay đổi khi các gia đình chuyển từ giai đoạn phát triển này sang giai đoạn phát triển khác. Vì các giai đoạn chuyển tiếp thường đưa đến những thay đổi trong kỳ vọng và các dịch vụ phục vụ đưa trẻ nên chúng thường là các giai đoạn khó khăn nhất đối với các gia đình.

Các giá trị văn hoá có ảnh hưởng mạnh mẽ tới cả hai chiều hướng trong vòng đời của gia đình: các giai đoạn phát triển và các giai đoạn chuyển tiếp. Vì những giá trị này là những biểu tượng về sự phát triển liên tục cho gia đình nên chúng góp phần định hướng các quan điểm của gia đình đối với những thay đổi xảy ra trong thời kỳ chuyển tiếp.

Những gợi ý về giáo dục đối với CTS theo các giai đoạn trong chu kỳ cuộc sống gia đình

Cần hỗ trợ cho các gia đình theo các giai đoạn trong vòng đời và các giai đoạn chuyển tiếp dựa trên các ưu tiên, các điểm mạnh và nhu cầu của mỗi gia

đình. Yếu tố chủ chốt ở đây là phải nhận biết sự riêng biệt của mỗi gia đình và tác động của sự riêng biệt đó lên quan niệm của họ về các giai đoạn phát triển trong vòng đời và trong các giai đoạn chuyển tiếp. Điều quan trọng là phải xem xét cách thức hỗ trợ các gia đình dựa trên các đặc điểm văn hoá.

2.2. Hiểu về diễn biến tâm lí của gia đình

2.2.1. Diễn biến tâm lí của gia đình khi trẻ KTTT ra đời

Sự ra đời của một đứa trẻ, một thành viên mới trong gia đình, có một ý nghĩa đặc biệt không chỉ với cha mẹ trẻ mà còn với cả các thành viên khác trong gia đình. Tất cả mọi thành viên trong gia đình đều phải chuẩn bị cho sự ra đời của thành viên mới này.

Để có thể hiểu được vị trí của đứa trẻ trong gia đình cũng như thời gian, sức lực mà bố mẹ và những thành viên khác sẵn sàng dành cho đứa trẻ thì chúng ta phải biết một số thông tin cơ bản:

Những thông tin về việc dự định mang thai:

- Việc có thai là theo dự kiến hay ngẫu nhiên.
- Liệu có phải là đôi vợ chồng quyết định sinh đứa trẻ do sự thúc ép (ông bà dục vì mong sớm có cháu để bế...)

Những thông tin về gia đình:

- Cấu trúc của gia đình
- Vị trí của gia đình này trong cộng đồng.
- Những khó khăn và vấn đề mà gia đình gặp phải trong giai đoạn này.
- Những mặt mạnh của gia đình.

Với những thông tin cơ bản kể trên, chúng ta có thể một phần nào xác định được kỳ vọng mà cha mẹ có khi chờ đợi sự ra đời của đứa trẻ.

Ở tất cả các gia đình, bố mẹ, ông bà đều có những ước mơ, tưởng tượng và nhiều hy vọng về đứa trẻ sắp ra đời. Những ước mơ, tưởng tượng này dựa trên hình ảnh về một đứa trẻ khoẻ mạnh, không ai mong muốn có một đứa trẻ khuyết tật được sinh ra.

Khi đưa trẻ ra đời, có thể ngay lập tức cha mẹ, các thành viên khác trong gia đình và những người có liên quan nhận ra là trẻ có vấn đề và đó là tật KTTT (ví dụ các hội chứng Down, Bại não...). Cũng có khi mãi cho tới khi đưa trẻ đã đạt được một độ tuổi nhất định (1 tuổi, 2 tuổi hoặc cũng có thể hơn), người ta mới nhận ra rằng có sự bất thường trong tiến trình phát triển của nó và sau nhiều lần tư vấn với các nhà chuyên môn thì cha mẹ nhận được kết quả chẩn đoán là đưa trẻ bị KTTT.

Dù là ở trường hợp nào đi chăng nữa thì điều khủng khiếp nhất đã xảy ra đối với cha mẹ của đưa trẻ, giấc mơ và hoài bão mà họ theo đuổi đã tan vỡ hoàn toàn.

Dù khuyết tật của đưa trẻ có được phát hiện ngay hay cho mãi tới sau này thì các phản ứng tình cảm của cha mẹ là hết sức mạnh mẽ. Đối với người làm công tác tư vấn thì việc hiểu các phản ứng tình cảm này là hết sức quan trọng để có thể hỗ trợ họ theo đúng cách được.

2.2.2. Phản ứng tình cảm của các thành viên trong gia đình khi trẻ được chẩn đoán KTTT

Khi sinh ra một đưa trẻ KTTT, một đưa trẻ vĩnh viễn không thể trở thành con người hoàn thiện đối với các bậc làm cha, làm mẹ điều đó thực sự là một nỗi đau quá lớn. **Elizabeth Kubler-Ross** đã so sánh nỗi đau đó với nỗi đau của một ai đó khi có người thân yêu nhất mất đi.

Những cha mẹ phải đối mặt với thực tế có một đưa con bị KTTT thường có những phản ứng hết sức khác nhau nhưng thông thường chúng gồm các giai đoạn:

- 1- Sốc, không tin, phủ nhận sự thật
- 2- Tức giận và tự trách mình
- 3- Thương lượng với bản thân và tự lí giải
- 4- Suy sụp và buồn nản
- 5- Chấp nhận.

Mặc dù không thể khẳng định rằng tất cả hoặc hầu hết các bậc cha mẹ đều trải qua những giai đoạn này, nhưng nói chung, nhiều người đã và đang trải qua những cảm xúc rất phức tạp, thường là “một cơn bão cảm xúc” kéo dài trong nhiều năm và lặp đi lặp lại.

Trong các gia đình Việt Nam truyền thống, với mỗi thành viên trong gia đình, sự ra đời của trẻ có những ảnh hưởng khác nhau tùy thuộc vào mối quan hệ của họ với trẻ.

Người mẹ thường bị trách cứ vì sinh ra đứa trẻ KTTT hơn là người cha. Cách nhìn nhận thông thường về tật KTTT có ảnh hưởng đến phản ứng mà phụ huynh nhận được từ các thành viên trong gia đình, hàng xóm hay mọi người trong cộng đồng. Nhiều tình huống khó xử có thể xảy ra, phụ huynh phải nói gì với mọi người đây? Nói gì với đồng nghiệp đây? Phải làm gì nếu mọi người muốn xem ảnh con mình đây? Có nên thường xuyên đi chơi với con hay không? Phải phản ứng như thế nào với những nhận xét của mọi người xung quanh? Có hàng ngàn câu hỏi mà phụ huynh đặt ra cho bản thân và cũng không thể nào tự trả lời được.

Ông, bà của đứa trẻ bị tổn thương gấp đôi: họ đau khổ cho cháu và cho con của mình. Phản ứng tình cảm của họ cũng trải qua các giai đoạn giống như phụ huynh, tuy nhiên, họ có thể trở thành chỗ dựa về tinh thần, tình cảm, đạo đức. Chính họ là những người có thể làm nhiều điều thiết thực để hỗ trợ cho đứa trẻ và cha mẹ của em.

Anh, chị em của trẻ cũng có những phản ứng tình cảm của mình. Thường thì chúng cũng lo lắng về khuyết tật đó, một số sợ cũng sẽ bị khuyết tật, một số khác có cảm giác ghen tị vì bị tước mất phần lớn sự chú ý của người lớn...

Quá trình đi đến chấp nhận một đứa con KTTT thường là rất dài với hầu hết các gia đình, với các bậc cha mẹ. Họ cần được giúp đỡ, cần có sự cảm thông. Chỉ với niềm tin vào sự giúp đỡ chuyên môn của giáo viên cha mẹ trẻ mới sẵn sàng phối hợp với họ cùng hướng dẫn giáo dục cho con mình. Sau đây là khái quát những giai đoạn phản ứng có thể của các bậc cha mẹ và cách mà giáo viên có thể hành động một cách đúng đắn để biến họ thành những thành viên tích cực của can thiệp sớm cho trẻ KTTT.

Sơ đồ: Các giai đoạn phản ứng tình cảm của cha mẹ trẻ KTTT và những việc làm phù hợp của giáo viên

Phản ứng của cha mẹ	Các giai đoạn	Việc làm của giáo viên
Xấu hổ, cảm thấy tội lỗi	Sức, khủng tin, nhủ nhủ	Lắng nghe tích cực với thời điểm chấp nhận
Chuyển sự giận giữ lớn ồn sang trường, giáo viên.	Tức giận, tự trách mình	Khuyến khích sự kiên nhẫn, tạo sự cộng tác
Trở hoán việc chấp nhận khuyết tật.	Tự lý giải	Giữ cha mẹ chấp nhận các cảm xúc như điều
Cảm thấy đơn độc, vụ vọng. Tiếc nhớ hình ảnh một đứa con bình thường	Suy sụp, buồn nản	Tập trung vào những điều tích cực ở trẻ
Nhận ra rằng cú thể là m gỡ đú cho trẻ, Điều chỉnh lối sống. Sẵn sà ng thử nghiệm	Chấp nhận	Khuyến khích sự chia sẻ. Hướng dẫn những kỹ thuật tự học tập mới

2.2.3. Những biến đổi trong gia đình có con KTTT

Bên cạnh những cơn bão cảm xúc dồn dập đến thì sự ra đời của đứa trẻ còn kèm theo nhiều thay đổi khác. Như, làm giới hạn các khả năng hoàn tất các chức năng đặc trưng của gia đình. Gia đình phải đối diện với những vai trò chức năng khác, khó giải quyết, ví dụ như nhu cầu chăm sóc đặc biệt của trẻ. Trách nhiệm và công việc của gia đình đối với đứa trẻ có vẻ như tăng thêm và việc này gây thêm mệt mỏi. Ảnh hưởng của khuyết tật làm cho sự phát triển của trẻ bị đình trệ, chậm lại. Nhiều trẻ KTTT phải đối diện với những việc mà trẻ bình thường không gặp phải: đi bệnh viện liên tục, các dấu hiệu bệnh thường xuyên xuất hiện hơn...

Sau đây là tổng quát một số vấn đề nan giải mà các gia đình của trẻ KTTT các mức độ vừa và nặng thường xuyên gặp phải:

- Thuốc điều trị hay viện phí diễn ra thường xuyên trong một thời gian dài.

- Những chi phí và gánh nặng tài chính vượt quá mức thông thường cho những thức ăn hay dụng cụ đặc biệt cho trẻ.
- Sợ hãi, lo lắng và kiệt sức với những vấn đề thường xuyên xảy ra.
- Nhiều vấn đề gặp phải về việc lựa chọn và sử dụng phương tiện giao thông.
- Thường xuyên phải nghỉ việc để đưa trẻ đi khám y tế
- Đòi hỏi ngày đêm đối với cha mẹ trong những việc chăm sóc trẻ KTTT thành lệ nhưng rất khó khăn.
- Cảm xúc ghen tị hay bị bỏ rơi trong anh, chị em của trẻ KTTT hoặc các thành viên khác trong gia đình.
- Những vấn đề nảy sinh trong cuộc sống vợ chồng về tài chính, mệt mỏi, bất đồng trong cách xử lý khuyết tật của trẻ.
-

Mặc dù gặp nhiều khó khăn song có nhiều phụ huynh và gia đình có can đảm để bắt đầu một hành trình vĩ đại của cuộc sống cùng con mình. Nhiệm vụ của chúng ta với tư cách là những nhà giáo dục làm trong lĩnh vực can thiệp sớm là tìm ra những mặt mạnh của trẻ và chỉ cho phụ huynh thấy tại sao cần phải chiến đấu cho con của mình. Ngoài ra cũng cần tập trung vào những mặt mạnh của phụ huynh, tìm ra câu trả lời cho câu hỏi: Họ có thể làm gì cho con của mình?

Trên cơ sở phát hiện ra những mặt mạnh của mọi người trong gia đình, chúng ta có thể sử dụng điều này trong hướng dẫn và làm cho việc nuôi dạy trẻ trở thành một chủ đề được quan tâm nhiều cho cả gia đình. Bằng cách phối hợp cùng với gia đình, chúng ta có thể nâng cao chất lượng cuộc sống của trẻ KTTT và cho cháu cơ hội tốt hơn để trở thành thành viên có ích cho xã hội.

3. Cộng tác với phụ huynh và gia đình trẻ KTTT trong can thiệp sớm

3.1. Thế nào là sự phối hợp giữa chuyên gia Can thiệp sớm và gia đình

Sự phối hợp giữa chuyên gia và gia đình trong can thiệp sớm cho trẻ KTTT ở lứa tuổi mầm non là quá trình cha mẹ và các chuyên gia cùng cộng tác

với nhau trong mọi giai đoạn của quá trình can thiệp sớm (thắc mắc/ vấn đề, chẩn đoán/đánh giá, lập kế hoạch giáo dục cá nhân, can thiệp, đánh giá lại) để tạo nên môi trường giáo dục thích hợp nhất tại trường và tại gia đình cho sự phát triển của trẻ.

3.2. Ý nghĩa sự phối hợp làm việc giữa chuyên gia và gia đình trong can thiệp sớm cho trẻ KTTT ở lứa tuổi mầm non

Có rất nhiều lí do để trả lời cho câu hỏi “*Vì sao cha mẹ và các nhà chuyên môn cần phải phối hợp với nhau trong can thiệp sớm cho trẻ KTTT ở lứa tuổi này?*”. Một số trong những lí do đó là:

Cha mẹ trẻ bao giờ cũng là người hiểu con mình nhất và có thể dành thời gian, công sức hơn bất cứ ai để giáo dục trẻ. Tuy nhiên, cha mẹ thường không được trang bị những kiến thức, kĩ năng đặc thù như giáo viên và các nhà chuyên môn để có thể phát huy tối đa khả năng và đáp ứng nhu cầu của trẻ, họ cần sự hỗ trợ của các nhà chuyên môn. Ngược lại, mặc dù là những người có kiến thức và kĩ năng đặc thù trong việc giáo dục trẻ nhưng giáo viên và nhà chuyên môn rất khó hiểu hết về trẻ, họ cần có cha mẹ là cầu nối để hiểu trẻ, để biết được các thông tin về trẻ khi các em ở gia đình... Sự hỗ trợ giữa các nhà chuyên môn cho cha mẹ và sự hỗ trợ của cha mẹ cho các nhà chuyên môn là sự hỗ trợ qua lại và mục đích chung cùng hướng tới là sự tiến bộ của trẻ.

Những trải nghiệm của cha mẹ trẻ KTTT là hết sức đa dạng. Ở một thái cực này họ hết sức lo lắng mong đợi kết quả chuẩn đoán của các chuyên gia và những tiên lượng về tương lai của trẻ, cảm giác bất lực, vô phương khi đứa trẻ thường xuyên thể hiện những khó khăn về thể chất cũng như về tình cảm, hành vi, sự thất vọng và phẫn nộ khi gặp phải những thách thức từ phía xã hội. Ở một thái cực khác họ có những thời điểm tràn đầy hạnh phúc của con người chiến thắng, niềm vui khôn tả, sự hồi sinh sau khi trải qua khó khăn và nhất là hy vọng lại sống dậy trong họ với một sức lực mới. Chính với những xúc cảm và trải nghiệm đó mà cha mẹ trẻ hoàn toàn có quyền tin tưởng rằng chỉ có họ mới có khả năng và quyền được đòi hỏi, lựa chọn, đánh giá những hỗ trợ từ phía xã hội để đảm bảo quyền lợi cho con của mình. Do vậy, cho dù nhà chuyên môn có đưa ra bất cứ giải pháp nào có thể là rất có lợi cho trẻ thì quyền quyết định tối cao vẫn là cha mẹ của trẻ.

Sự tham gia nhiệt tình của cha mẹ trẻ là nguồn lực cho thành công của can thiệp sớm. Sự tham gia nhiệt tình của cha mẹ trẻ bao gồm nhiều mục đích khác nhau trong đó có nỗ lực thiết lập nên sự hỗ trợ chặt chẽ giữa họ với nhau và với các nhà chuyên môn, điều chỉnh các thiết chế xã hội sao cho những trẻ khuyết tật nhận được các quyền lợi trong xã hội một cách công bằng như những trẻ khác. Cha mẹ tham gia nhiệt tình để sao cho đứa trẻ có thể sống trong gia đình, trong môi trường giáo dục bình thường mà vẫn nhận được sự hỗ trợ tối đa từ phía dịch vụ can thiệp sớm, với mục tiêu kích thích sự phát triển lành mạnh của các khía cạnh như ngôn ngữ, vận động, trí tuệ, xã hội-tình cảm. Cha mẹ trẻ tham gia và ủng hộ tích cực các dịch vụ can thiệp sớm trong bất cứ cộng đồng nào để trẻ có thể nhận được những dịch vụ đó mà không cần phải đi quá xa khỏi nhà hay trường học. Chính yếu tố này có thể gây nên khó khăn và hẫng hụt rất lớn cho gia đình.

Giữa cha mẹ và các nhà chuyên môn cần có sự thống nhất về mục tiêu, nội dung, phương pháp giáo dục trẻ. Những gì mà giáo viên dạy trẻ ở trường phải thích hợp với những đòi hỏi của môi trường sống của đứa trẻ, những kỹ năng mà trẻ học tại trường cần phải có ích cho chúng tại gia đình. Cha mẹ trẻ cũng phải có mục tiêu, nội dung và phương pháp giáo dục giống như giáo viên tại cùng thời điểm đó (giáo dục sớm cho trẻ KTTT theo mô hình sinh thái). Do vậy họ phải phối hợp với nhau trong can thiệp sớm cho trẻ. Chỉ bằng cách này can thiệp sớm mới thực sự đạt được hiệu quả cao. Hơn thế nữa trẻ có cơ hội thành công nhiều hơn nếu cha mẹ chúng và các giáo viên trong trường duy trì những kỳ vọng giống nhau.

Giáo viên, người thực hiện dịch vụ can thiệp sớm cho trẻ phải hiểu thật rõ sự tiếp diễn của tương tác năng động giữa trẻ và gia đình của chúng trong chính bối cảnh gia đình đó. Khi đứa trẻ KTTT bắt đầu được can thiệp, cha mẹ của chúng thường đóng vai trò người ngoài cuộc thụ động và đứng từ xa quan sát xem con của mình được tiếp nhận những dịch vụ như thế nào. Lúc này cần hết sức nỗ lực động viên cha mẹ của trẻ tích cực tham gia vào quá trình can thiệp sớm. Khuyến khích sự tham gia của cha mẹ trẻ không có nghĩa là trao toàn bộ trách nhiệm hướng dẫn giáo dục hay trị liệu cho họ, biến họ thành những “giáo viên” hay “nhà trị liệu” cho con cái mình. Cuộc sống của cha mẹ trẻ KTTT đã có quá nhiều đòi hỏi thách thức để họ có thể lãnh thêm một trách nhiệm lớn lao

như vậy. Trong điều luật 105-17 (Individual with Disabilities Education Act: Parental right and Responsibilities) ở Mỹ đã mô tả rõ ràng một lĩnh vực mới mẻ trong việc thừa nhận gia đình và cụ thể là cha mẹ của trẻ khuyết tật là những đối tác quan trọng có vai trò tương đương với các chuyên gia khác trong quá trình can thiệp sớm, hơn thế nữa nó nâng cao và đẩy mạnh hơn vai trò của họ. Những hướng dẫn giáo dục sớm mà người ta tiến hành với đứa trẻ không thể bị tách rời khỏi gia đình. Gia đình của trẻ phải được xem như môi trường nuôi dưỡng quan trọng nhất ảnh hưởng tới trẻ và chịu ảnh hưởng từ phía đứa trẻ. Chính ảnh hưởng qua lại này tác động tới kết quả của sự phát triển ở đứa trẻ cũng như ở gia đình.

Trong điều luật này có quy định đòi hỏi các chuyên gia thực hiện dịch vụ can thiệp sớm phải có được đánh giá đúng về gia đình của trẻ, mối quan hệ tác động qua lại giữa trẻ và gia đình chúng, nhu cầu cá nhân của cha mẹ trẻ và kỳ vọng của họ đối với dịch vụ này. Cha mẹ trẻ và đứa trẻ ở một phía và nhà giáo dục (giáo viên) ở phía bên kia đều có quyền và trách nhiệm trong việc đưa ra bất kỳ một quyết định nào có liên quan tới đứa trẻ. Chúng ta có thể hiểu rõ tầm quan trọng của sự tham gia của cha mẹ trẻ KTTT trong công tác can thiệp sớm qua 5 nguyên tắc cơ bản của điều luật này.

Trẻ bình thường và trẻ KTTT có nhiều điểm giống nhau hơn là khác nhau, cũng tương tự như vậy cha mẹ của trẻ bình thường và cha mẹ của trẻ KTTT cũng có nhiều điểm giống nhau hơn là khác nhau. Họ đều có những nhu cầu nhất định, lo lắng, hy vọng, sợ hãi, mơ ước. Tuy nhiên cha mẹ trẻ KTTT cũng có những cảm xúc đặc biệt khác. Chính vì vậy giáo viên không thể áp dụng cách làm việc với cha mẹ trẻ bình thường cho đối tượng cha mẹ trẻ KTTT.

Theo những nghiên cứu của Powell (1986), thì không có một minh chứng cụ thể nào cho giả thuyết có thể có một chương trình khía quát chung về sự phối hợp giữa giáo viên và cha mẹ trẻ hiệu quả nhất. Không thể có một phương pháp phối hợp nào là mẫu điển hình và là tối ưu cho mọi gia đình và cha mẹ trẻ. Như đã trình bày ở trên cha mẹ của trẻ có thể xuất phát từ những gia đình khác nhau, ở những giai đoạn phản ứng tình cảm với tật KTTT khác nhau. Những yếu tố này ảnh hưởng rất nhiều tới sự phối hợp giữa họ và giáo viên. Một số cha mẹ sẵn sàng trở thành thành viên của nhóm làm việc đa chức năng- những

người chịu trách nhiệm đưa ra mọi quyết định giáo dục cho đứa trẻ, trong khi đó một số khác lại chọn cách phối hợp với những cha mẹ của trẻ khác, một số lại phó thác hoàn toàn trách nhiệm giáo dục trẻ cho giáo viên và chỉ thấy trách nhiệm của mình trong việc đáp ứng nhu cầu vật chất và tình cảm của trẻ. Chính vì vậy giáo viên là người phải nỗ lực để đáp ứng được một cách tốt nhất mọi nhu cầu của gia đình với sự phối hợp của cha mẹ trẻ.

3.3. Cách thức phối hợp giữa chuyên gia và gia đình trong can thiệp sớm cho trẻ KTTT

Có rất nhiều những cách thức để phối hợp giữa gia đình và các chuyên gia trong can thiệp sớm cho trẻ KTTT. Sau đây là một số cách thức mà chúng ta có thể tiến hành để tăng cường sự phối hợp giữa chuyên gia Can thiệp sớm và gia đình trong quá trình can thiệp sớm cho trẻ KTTT

Tăng cường giao tiếp trao đổi thông tin

Giao tiếp được xem là nhân tố chủ chốt trong sự cộng tác giữa cha mẹ và các chuyên gia. Thông qua giao tiếp để cung cấp thông tin cho nhau, cùng nhau giải quyết các vấn đề xung quanh việc giáo dục trẻ. Nhờ có trao đổi, những vấn đề nảy sinh như bất đồng về phương pháp, quan điểm có thể được tháo gỡ...

Các biện pháp để tăng cường giao tiếp giữa các chuyên gia và gia đình bao gồm:

- Trao đổi trực tiếp: qua các cuộc gặp gỡ có hẹn trước (chuyên gia đến thăm gia đình, cha mẹ đến trung tâm), các buổi gặp gỡ tình cờ...
- Trao đổi gián tiếp: qua sổ liên lạc, thư, thông báo, gọi điện...

Thu hút cha mẹ tham gia các hoạt động cùng các nhà chuyên môn

Đây là biện pháp cực kì hữu ích để tăng cường sự phối hợp giữa chuyên gia và gia đình. Khi tham gia các hoạt động cùng các nhà chuyên môn, cha mẹ sẽ thực hiện được đúng vai trò của mình trong việc giáo dục trẻ. Sự chung sức của cha mẹ và các nhà chuyên môn sẽ đem lại những hiệu quả to lớn trong việc giáo dục trẻ.

Cha mẹ có thể tham gia vào tất cả các giai đoạn của quá trình tổ chức can thiệp sớm với những mức độ và nội dung khác nhau. Họ có thể cùng các nhà chuyên môn đánh giá, xây dựng kế hoạch can thiệp cho trẻ cũng như thực hiện kế hoạch này. Ngoài ra, việc tham gia vào các hoạt động ngoại khoá của cha mẹ

cũng làm cho sự phối hợp giữa gia đình và các nhà chuyên môn thêm khăng khít.

Những lưu ý với các chuyên gia làm việc trong lĩnh vực can thiệp sớm

Hầu hết các gia đình cần sự giúp đỡ và hỗ trợ của nhà chuyên môn. Bởi lẽ, khi có một đứa con bị KTTT, các gia đình thường gặp rất nhiều khó khăn. Họ cần các nhà chuyên môn tư vấn để vượt qua những gánh nặng về tâm lí, để lựa chọn môi trường giáo dục, các dịch vụ Can thiệp sớm phù hợp, cần được hỗ trợ và hướng dẫn giáo dục trẻ... Làm việc với trẻ KTTT và gia đình của em là một việc làm rất có ý nghĩa.

Với tư cách là nhà chuyên môn, chúng ta phải tôn trọng và thông cảm với gia đình của trẻ KTTT, cố gắng để hiểu phụ huynh, chấp nhận những lo lắng và cảm xúc của họ, nhưng bên cạnh đó cũng cho họ thấy rằng con họ cần tình yêu, sự chăm sóc nhạy cảm, sự kích thích và giáo dục thường xuyên. Không ai có thể làm việc đó tốt hơn những thành viên trong gia đình của đứa trẻ.

Để nhận được sự hỗ trợ và giúp đỡ, phụ huynh cần phải tin cậy chúng ta. Họ cần phải có niềm tin rằng chúng ta tôn trọng họ và chúng ta hỗ trợ theo đúng cách. Họ phải biết chắc chắn rằng chúng ta rất thận trọng với những thông tin cá nhân của gia đình. Chính vì thế, các nhà chuyên môn cần lưu ý:

**** Tôn trọng tính cá nhân của phụ huynh***

Để chẩn đoán và đánh giá, để tìm ra nguyên nhân khuyết tật và để hướng dẫn tốt cho trẻ, phụ huynh và gia đình, chúng ta cần thu thập nhiều thông tin. Chúng ta cần hỏi nhiều về trẻ, cuộc sống gia đình. Đó là những thông tin mà người ta chỉ nói với những người thân hoặc bạn bè thân thiết. Chính vì vậy phụ huynh có quyền được biết chúng ta làm làm nghiên cứu gì và cho mục đích gì. Ngoài ra họ muốn được biết chúng ta làm gì với những thông tin mà họ cung cấp.

Để có thể có được sự cộng tác của gia đình thì cần phải xây dựng được lòng tin và sự tôn trọng lẫn nhau. Sau đây là một số nguyên tắc về việc tôn trọng và bảo vệ tính cá nhân cho phụ huynh và gia đình của trẻ KTTT trong can thiệp sớm:

- Phụ huynh có quyền được biết chúng ta ghi gì và thu thập gì. Do đó, khi chúng ta lập hồ sơ cho trẻ, phụ huynh có quyền có một bản sao của bộ hồ sơ này.
- Xin phép phụ huynh nếu chúng ta muốn có thông tin từ những người khác: từ bệnh viện, từ giáo viên dạy trẻ, từ những người hàng xóm... Chúng ta cần giải thích rõ vì sao cần có những thông tin này. Họ sẽ cảm thấy khó chịu và bị xúc phạm nếu nghe người khác nói là bạn đang hỏi thông tin mà không cho họ biết từ trước.
- Luôn xin phép phụ huynh để bạn có thể cung cấp thông tin hay bản sao báo cáo cho những người khác. Nếu không được sự đồng ý thì không được làm.
- Báo cáo của trẻ và phụ huynh phải được lưu giữ trong hồ sơ. Hồ sơ phải được cất trong tủ có khoá. Khi bạn cần tới hồ sơ để chuẩn bị cho một buổi vãng gia hay gặp trẻ tại trung tâm thì cần phải chú ý và cẩn thận, đừng để hồ sơ lung tung trên bàn. Nếu chẳng may có người nhìn thấy và đề nghị chúng ta cho xem những hồ sơ này thì nên từ chối vì chúng ta không được phép để làm điều đó.

*** Thái độ chuyên môn**

Vì chúng ta sẽ làm việc ở phòng tư vấn hay tại trung tâm can thiệp sớm cho nên sẽ có nhiều người đến để xin ý kiến, lời khuyên. Chúng ta có thể hình dung thấy rằng trong con mắt của mọi người, chúng ta là những nhà chuyên môn làm việc với trẻ KTTT. Họ nghĩ rằng chúng ta có thể dễ dàng cho lời khuyên, chẩn đoán hay giải thích về các biểu hiện hành vi. Đôi khi, những người xung quanh đến với chúng ta vào bất cứ thời điểm nào, ở bất cứ đâu có thể để nhận được sự hỗ trợ. Đối với họ, chúng ta là những nhà chuyên môn cho nên đưa ra lời khuyên tốt là điều tất yếu. Chúng ta cần làm gì với điều này?

Tất nhiên, bạn sẽ cảm thấy hãnh diện khi nhận được những câu hỏi như thế này. Nhưng liệu chúng ta có khả năng để cho lời khuyên cho bất cứ vấn đề gì, ở bất cứ đâu và tại bất cứ thời điểm nào không? Một điều mà chúng ta luôn phải nhớ là: không thể chẩn đoán hay đánh giá được một đứa trẻ chỉ trong một khoảng khắc ngắn ngủi, hơn thế nữa chúng ta không phải là nhà chuyên môn

trong mọi lĩnh vực có liên quan đến sự phát triển của trẻ. Chính vì thế không thể đưa ra lời khuyên ngay lúc đó được. Phản ứng đúng của nhà chuyên môn lúc này là phải khéo léo từ chối và hẹn một buổi làm việc để qua đó cùng với gia đình xây dựng một kế hoạch làm việc cho phù hợp. Qua kế hoạch này, chúng ta có thể tạo điều kiện để các nhà chuyên môn khác cùng tham gia vào tiến trình công việc.

Những nguyên tắc sau cần được đảm bảo để có thái độ chuyên môn tốt.

- Không nên chỉ cho lời khuyên.
- Đừng cho lời khuyên khi không có nghiên cứu cẩn thận.
- Chỉ chia sẻ những thông tin mà bạn đã chắc chắn.
- Hãy thận trọng với kiến thức và kinh nghiệm mà bạn có.

Cho dù bạn là một nhà chuyên môn có nhiều kinh nghiệm và thu thập được nhiều kiến thức về cách làm việc với gia đình của trẻ KTTT thì cũng không dễ dàng khi phải đưa ra lời khuyên cho gia đình. Bạn cần có thời gian, dụng cụ và sự trợ giúp của các nhà chuyên môn khác.

Mỗi một cuộc nghiên cứu mà bạn đã thực hiện với trẻ KTTT chỉ là một ví dụ, tất cả các trẻ đều khác nhau, ngay cả những trẻ trong cùng một nhóm khuyết tật. Mỗi trẻ đều đặc biệt và có hoàn cảnh sống riêng, chúng ta không nên áp dụng kinh nghiệm với đứa trẻ này một cách máy móc lên đứa trẻ khác. Tóm lại:

Hãy thận trọng với những lời khuyên của bạn!!!

3.4. Lưu thông tin

Để chẩn đoán, đánh giá, để tìm hiểu nguyên nhân của khuyết tật, để hướng dẫn trẻ và gia đình của em thì chúng ta cần phải thu thập rất nhiều thông tin. Đôi khi chúng ta tự viết báo cáo về kết quả nc của mình và cũng xin thông tin từ những người khác. Đây là những thông tin rất riêng tư và đòi hỏi chúng ta phải hết sức thận trọng. Chính vì vậy, hồ sơ của trẻ, báo cáo tâm lý, thông tin về phụ huynh và gia đình cần được lưu giữ trong hồ sơ. Có nhiều loại hồ sơ, trong đó cơ bản nhất là 2 loại hồ sơ:

- Hồ sơ cá nhân của trẻ

- Hồ sơ của các nhà chuyên môn: là sổ tay ghi chép riêng về trẻ và gia đình.

Hồ sơ cá nhân của trẻ

Trong hồ sơ này, tất cả các thông tin và báo cáo về trẻ được lưu lại. Hồ sơ bao gồm những phần sau:

- Thông tin cá nhân và bảng cho phép (Đây là trang đầu tiên của bộ hồ sơ)
 - Một bảng khái quát thông tin, nó bao gồm những thông tin chung như: tên, ngày sinh, địa chỉ và người liên hệ trong trường hợp đột xuất. Nên dán một ảnh thật đẹp của trẻ vào ngay phần trên trang giấy. Đây là hồ sơ của một trẻ rất đặc biệt nhưng dù sao chúng ta cũng dễ nhớ hơn nếu thấy ảnh của cháu.
 - Bảng cho phép sử dụng và phổ biến thông tin. Các thông tin về trẻ và gia đình của em chỉ được chuyển cho người khác nếu được sự cho phép của phụ huynh. Phụ huynh có thể điền tên hoặc chức năng của những người mà họ muốn gửi thông tin đến.
- Bảng nhận trẻ vào chương trình
- Thông tin cơ bản về trẻ và gia đình
 - Báo cáo về tiền sử phát triển của trẻ: những thông tin này thường được thu thập thông qua buổi vãng gia, phụ huynh cũng có thể tự ghi báo cáo.
 - Khái quát những người quan trọng xung quanh trẻ, bảng khái quát này có thể được điền vào với sự giúp đỡ của phụ huynh.
 - Lịch sử phát triển của trẻ (có thể sắp xếp lại thành một bảng hệ thống)
- Hồ sơ của các nhà chuyên môn: bao gồm các báo cáo hay nghiên cứu y tế tại bệnh viện và của các nhà chuyên môn. Cũng cần có một tóm tắt (sử dụng những từ thông dụng) để phụ huynh nắm được toàn bộ thông tin.
- Đánh giá
 - + Kế hoạch đánh giá.
 - + Những công cụ đánh giá được sử dụng
- Báo cáo tâm lý: Phần này bao gồm các kết quả và báo cáo đánh giá tâm lý trọn vẹn, có cả những kết luận và lời khuyên.

- Chương trình can thiệp cá nhân
 - + Kế hoạch can thiệp cá nhân.
 - + Khái quát các mục tiêu.
 - + Các bảng biểu, chương trình làm việc để đạt được mục tiêu.
- Báo cáo đánh giá: Các báo cáo đánh giá định kỳ.
- Các thông tin khác: Nếu chúng ta nhận được thông tin từ các nhà chuyên môn khác, từ trường học, chúng ta phải lưu giữ những báo cáo đó trong phần này.
- Giấy mời, thư cung cấp hay xin thông tin
 - Tất cả những lá thư đặc biệt mà chúng ta viết được lưu ở đây: ví dụ như một lá thư viết cho bác sỹ ở bệnh viện để đề nghị cộng tác...
 - Các loại giấy mời các nhà chuyên môn khác nhau.

Chú ý

Thông tin trong hồ sơ cá nhân là thông tin mà phụ huynh phải được biết, cần chia sẻ những thông tin này với họ. Phụ huynh luôn có quyền được xem những hồ sơ này và có những bản phô tô nếu cần.

Hồ sơ của nhà chuyên môn với những ghi chép cá nhân

Tất cả những người làm việc với trẻ KTTT và gia đình của em cần phải có một hồ sơ riêng của mình. Đó là những ghi chép trong buổi thăm gia đình, thăm trường, những quan sát trong quá trình làm nghiên cứu tâm lý, khi làm việc với trẻ...

Những ghi chép này không được rõ ràng như trong báo cáo và do vậy nó được sử dụng cho cá nhân nhà chuyên môn. Nó cung cấp thông tin để sau này nhà chuyên môn viết những báo cáo được đưa vào trong bộ hồ sơ của trẻ.

Chúng ta cần hồ sơ này để ghi chép lại kịp thời những ý tưởng, suy nghĩ và những điều quan sát thấy. Cần thận trọng với những thông tin này và cất giữ nó trong bộ hồ sơ trong tủ có khoá.

Chú ý

Hãy có một nguyên tắc rõ ràng xem ai có trách nhiệm với những hồ sơ khác nhau liên quan đến trẻ. Cần qui định rõ ai sẽ là người thực hiện phô tô các báo cáo và phân phát cho phụ huynh hay các nhà chuyên môn khác.

Tóm tắt

Qua phân tích khái niệm về sự phối hợp giữa giáo viên và cha mẹ trong can thiệp sớm cho trẻ KTTT ở lứa tuổi mẫu giáo, tìm hiểu nguyên nhân vì sao nó lại là yếu tố quan trọng tạo nên sự thành công của hoạt động này cũng như cách thức để giáo viên có thể cộng tác tối đa được với cha mẹ, có thể thấy rõ ràng rằng đây là một vấn đề hết sức quan trọng, có tính chất bức xúc, đòi hỏi sự quan tâm đặc biệt của các nhà nghiên cứu. Đưa các mô hình lí thuyết lí tưởng của sự phối hợp giữa giáo viên và cha mẹ trẻ KTTT trong can thiệp sớm vào thực tế không phải là điều dễ dàng, nó đòi hỏi sự chuẩn bị kỹ càng về nhận thức và thái độ của cả hai phía, giáo viên cần phải được trang bị những kiến thức, kĩ năng cần thiết để có thể thúc đẩy sự tham gia chủ động của cha mẹ vào công tác giáo dục sớm cho trẻ KTTT.

CÂU HỎI ÔN TẬP

1. Phân tích ý nghĩa của việc cộng tác giữa nhà chuyên môn và gia đình trong can thiệp sớm trẻ KTTT.
2. Trình bày nội dung cộng tác với gia đình trẻ KTTT trong can thiệp sớm.
3. Trình bày các cách thức cộng tác với gia đình trẻ KTTT.
4. Tại sao cần hiểu về cấu trúc gia đình khi làm CTS? Chuyên gia can thiệp sớm cần lưu ý gì khi tìm hiểu cấu trúc gia đình trong công tác CTS?
5. Tại sao cần hiểu tâm lí gia đình trẻ KTTT? Điều đó có ý nghĩa gì đối với việc CTS trẻ?

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Trần Thị Lệ Thu (2009), Đại cương can thiệp sớm cho trẻ khuyết tật trí tuệ, Nhà xuất bản Đại học Quốc gia Hà Nội.
2. Trần Thị Thiệp, Hoàng Thị Nho, Trần Thị Minh Thành (2014), Can thiệp sớm trẻ khuyết tật, Nhà xuất bản Đại học Sư phạm, Hà Nội.
3. Trần Thị Minh Thành (2014), Quản lí hành vi trẻ khuyết tật trí tuệ, Nhà xuất bản Đại học sư phạm, Hà Nội.